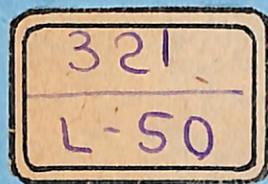


5449



1.9 11.

Գրադարան «ԿԱՑՄ»-ի թիվ 2

Պրոէկտներ բոլոր եղիքներու, միացէ՛ք:

ԻՆՁ Է ՄԵՐ ԾՐԱԳԻՐԸ
ԿԱՄ

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԻԼԶԷԼՍ ԼԻՊԲՆԷԽԴ

ՄԱՍՆ Ա.

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ
Վ. ԶԵՅԹՈՒՆՅԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՆՈՒԿ Յ. ԳՕԶՈՒՆԵԱՆ
Մեծ-Նոր Խան թիվ 45

1912

321
L-50

32.1
L-50

Գրադարան «ԿԱՅԾ»-ի թիւ 2

Պրօլէտարներ բոլոր երկիրներու, միացէ՛ք:

ԻՆՉ Է ՄԵՐ ԾՐԱԳԻՐԸ

ԿԱՄ

ԸՆԿԵՐՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ



ՎԻՆՆԵՆՍԻ ԼԻՊԲՆԷԻԴ



ՄԱՍՆ Ա.

ԹԱՐԳՄԱՆԵՑ

Վ. ՋԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ

Կ. ՊՈՂԻՍ 62 P. O. BOX

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ STA. A

ՄԱՆՈՒԿ Ե. ԴՕԶՈՒՆԵԱՆ

Մեծ-Նոր Խան, թիւ 45

1911

2001



ՅԱՌԱՋԱԲԱՆ

ԱՆԳՆԻԵՐԷՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԵԱՆ

Ընկերաբարձրները որոշ չափով կը կրէ իր միջա-
վայրին եւ ժամանակակիս կենիքը, սակայն եւ այնպէս
նա իր հիմնական յատկութեանը միջազգային է:

Ընկերաբարձրական շարժումը համաշխարհային պո-
ղեսարիաւթի արտադրութիւնն է: Ահա այդ տեսակետէն
վերջնական խնդիրը, մեր քաղաքական այս գրիչը բո-
լոր սօսիալիստիքաւ համար հետաքրքիր ըլլալէ պիտի
չդադրի:

Ամբողջ գործը կը բաղկանայ երկու մասերէ: Ա-
ռաջին մասը պատասխանում է 1875 ին, երկրորդը
1894 ին: Առաջին մասը իր ժամանակի սօսիալիստա-
կան փիլիսոփայութեան մասին կուտայ գեղեցիկ գա-
ղափար մը: Ընկերաբարձրական հիմնական սկզբունք-
ները հոն պարզուած են այնչափ յստակ, որ անոր ըն-
թերցումը աւելի պիտի հիմնաւորէ այն փարպալետ-
իկները, որոնք տարիներէ ի վեր կուրծք տուած են
բոլոր շարժականներու:

Քանի մը անկէստեղծ կէտեր կան, որոնք կը տարբե-
րին ներկայ գերմանական շարժումէն: 48464-ա

Այս պարագան պէտք է վերագրել գլխաւորաբար
Լասալի ազդեցութեան. իսկ այդ արքայութեան է
իր գործին երկրորդ մասին մէջ, որ քաղաքական է
իր նախորդ տեսութեան պատճառները:

Վերջին մասը ընկերաբարձրական ապագան
խոստումն է իր փիլիսոփայութեան, սկզբունքներով
եւ տեսիլքով:

Քաղաքականութեան մէջ անկէստեղծ աւելում են մի քան

9

նի կէտեր, որոնք իրենց տեղական համեմատականով շա-
հեղանակեալ գործի են:

Գրիչիկիս հեղինակը Վիլհելմ Լասալիս ծնած է
1826 ին: Ուսած է Կեռնի, Մարպուրի եւ Պերլինի
համալսարաններուն մէջ: Լասալիս նախ միացաւ
Գերմանիոյ բանտարանի շարժումին եւ 1850 ին Մար-
պի հետ Լոկոսոնի մէջ կ'ապրէր իր ախոյրական, որ
կ'աշխատէր բանտարանի միտքիւնները հաստատել, ըն-
կերաբարձրական հիմնաւոր մը:

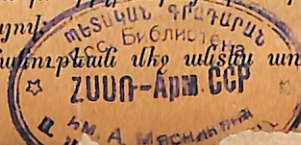
Իր դարձին խմբագիր եղանակաւ կուտակութեան
պաշտօնական օրակնին: 1870-71 ի Ֆրանսիո-Գերմանա-
կան պատերազմի ժամանակ ինք եւ Պիլի կ'աշխատէր կեր-
պով պայքարեցան եղած անկողնութեան դէմ, եւ ջանացին
քաղաքակրթ Գերմանիոյ եւ Ֆրանսիոյ բանակին քե՛ պա-
տերազմը իրենց միջեւ չէ, այս պատճառով անոնք ձեռ-
քաղութեան եւ Հիւսիս-Ամերիկայի քերական մէջ եր-
կու տարածեալ բանտարանի դատարաններուն:

Երբ ազատեցաւ Լասալիս, այժմ նոր խմբագիր
Ռուրքսի, օգնեց Լասալիսներուն եւ Էյզենպար-
ներուն միջեւ գոյացած միտքեան, որ կ'աշխատէր
1875 ին ընդունուած Կոբայի ծրագրին համաձայն:

1878-1890, ամբողջ 12 տարի Լասալիս Պիլ-
մարի հակաքրիստոնէական օրհնարութեան պայքա-
րին անհնազօրաւոր ազդակը եղաւ:

Իսկ մինչեւ այժմ, Գերմանական Բարձրակեղծի
մէջ, իր առաջնորդողի կեանքը ծանօթ է ամբողջ ըն-
թերցողներուն:

Իր ամբողջ կեանքին մէջ կարելի է ըսել, որ
«ինքն ոչ մէկ սկզբունք կը գտնէր իր անհասկանալի շա-
հին կամ յառաջդիմութեան համար»: Ինք կեանքի
անհրաժեշտ պիտոյներով միայն կը գոհանար, այն-
չափ որ կարող լիներ պաշտպանել իր դասը:



34210-65

Ի՞նչ է Մեր Ծրագիրը Կամ Ընկերությանը

Նիւթին սկսելէ առաջ՝ քանի մը խօսք մեր կուսակցութեան անունի մասին։ Մեր կուսակցութիւնը կը կոչուի Սօսիալ Տէմոքրատ կամ Սօսիալիստական բանուորական կուսակցութիւն։ Մենք զրօշակակիրներն ենք ընկերվարութեան։ Սօսիալ Տեմոկրատներն աւելի ընդարձակ նշանակութիւն քան Տեմոկրատի (Ռամկավարութիւն) բառը։ Տեմոկրատի կը նշանակէ նախ՝ ժողովրդէն ընտրուած կառավարութիւն մը, երկրորդ այն ընկերական կազմը, որ կը բղխի այդ կարգի կառավարութենէ մը։ Ուրիշ բացատրութեամբ՝ Տէմոքրատի կը նշանակէ ժողովրդային սիրապետութիւն։

Տեմոկրատի յունարէն բառ մ'է և շատ անգամ թարգմանուած է «Ժողովրդական իշխանապետութիւն», բայց բոլորովին ճիշտ չէ տրուած այդ բացատրութիւնը։ Նա չի համապատասխաներ Տեմոկրատի բառին տրամաբանական ըմբռնողութեան։ Ահա թէ ինչպէս — ժողովուրդը կը նշանակէ՝ պետութիւնը կազմող անհատներու ամբողջութիւնը։ Իսկ ամբողջութիւնը կարող չէ տիրապետել, քանի որ իրմէ դուրս չկան ուրիշներ, որոց վրայ տիրապետէ նա։ Իշխանութիւն մը միշտ կ'ենթադրէ հպատակի գոյութիւնը։ Հոս ամբողջը մասնակից են իշխանութեան, չկայ կառավարողը։ հետեւաբար չկայ նաև իշխող, իշխանապետութիւն։

Ամէն պարագայի տակ սակայն, պահանջը արդար և տրամաբանական է։ Անհրաժեշտ է, որ պետութեան մասնակցին, բացի մասնակներէ, նոյն պետութեան բոլոր հպատակները աւելին կայ դեռ, այս մասնակցութիւնն է, որ պիտի վախճան դէն

ընկերային բոլոր տառապանքներուն և շարաւոտ վերքերուն։

Ինչո՞ւ ուրեմն մենք չենք կոչուիր Տեմոկրատներ, որոնք հին կուսակցութիւն են և ունին իրենց անցեալի պատմութիւնը։ Պատասխանը պարզ է — ճիշտ անոր համար, որ անոնք ունին իրենց այդ պատմութիւնը։ Այն օրէն, երբ երեւան եկաւ ընկերութեան ներկայ ձևի արդիւնաբերութիւնը իր բոլոր դասակարգային հակամարտութիւններովն ու պայքարներովը, այդ օրէն սկսեալ, Ռամկավարութեան զրօշ ծառայած է քողարկելու ժողովուրդին աչքէն այն խրամատը, որ բացւած է ընկերութեան պառակտուած այդ երկու դասակարգին միջև։ Մենք տեսած ենք մեր աչքերովը թէ ինչպէ՞ս, Տեմոկրատի անուան տակ, անոնք, որպէս կատաղի հակառակորդներ, կոռւած են աշխատաւոր դասակարգին դէմ։

Տեմոկրատի բառը, նոյնիսկ ամենաանկեղծ Տէմոքրատներու բերնին մէջ, որոնք կաշխատին իրականացնել ժողովրդապետութիւնը, ունի աւելի նեղ և սահմանավակ նշանակութիւն։ Անոնց ըմբռնումով, այդ բառը կը պարփակէ միմիայն քաղաքական և կառավարական շրջանակները։ Նոյն այդ նեղ և անտրամաբանական հայեացքն է, որ կը տիրէ, նոյնիսկ այսօր, Տեմոկրատի մասին։ Իսկ կուսակցութիւն մը, որ ջերմապէս կը ցանկայ իրականացնել իսկական ժողովրդապետութիւնը, որ գիտէ թէ կառավարութիւնը նպատակ չէ, այլ միջոց, որ կ'ընդունի թէ պետութեան նպատակն է ապահովել բոլոր իր հպատակներուն բարձրագոյն երջանկութիւնը, բան մը, որ կարելի է իրականացնել այն ատեն միայն, երբ արդար հիմնուած վերայ կը կանոնաւորուի ընկերային աշխատանքը, ահա այս ըմբռնումներով օժտուած կուսակցու-

թեան մը արտայայտիչը կարելի է նկատել Տեմո-
ֆրասի բառը, իր ներկայի խմաստովը:

Սօսիալ Տեմոֆրասիա՝ Սօսիալ Տեմոֆրասիֆ բա-
ռն է ահա, որ կարող է արտայայտել մեր տեսա-
կէտը: Սօսիալ կը նշանակէ ընկերակցութիւն, ակ-
նարկելով ընկերութիւնը: Սօսիալ Տեմոֆրասիա
կը նշանակէ ժողովրդագետութիւն, թէ ընկերա-
կան և թէ քաղաքական շրջանակներու մէջ. ար-
դար, իմաստուն և արժանաւոր կարգաւորում մը,
թէ՛ պետութեան և թէ ընկերութեան մէջ: Սօսիա-
լիզմը ընկերութեան գիտութիւնն է, գիտութիւն
մը, որ կը քննէ ընկերութեան ներկայի անհե-
թեթ և ապագայի այն արդար կարգ ու սարքերը,
որոնք պիտի տիրապետեն շնորհիւ իր հետեւորդնե-
րուն: Սօսիալիստական՝ կը նշանակէ այն, որ կը
բղիխի այս գիտութեան գլխաւոր սկզբունքներէն:
Սօսիալիստ կը նշանակէ այն, որ կը դաւանի այդ
գիտութիւնը:

Մենք կանուանուինք նաև Բանուորական կու-
սակցութիւն, որովհետև բանուոր դասակարգէն հա-
ղարաւորներու միացեալ ուժն ու կենսական շահա-
գրգռութիւնը միայն կարող պիտի ըլլայ իրականացը-
նել Սօսիալիզմի պահանջները: Իսկ Բանուոր
բառի տակ մենք կըմբռնենք բոլոր անոնք, որոնք
պորտաբոյծ չեն, որոնք չեն ապրիր ուրիշին աշ-
խատանքովը: Բացի քաղաքի և գիւղի աշխատա-
ւորներէ՝ կան նաև փոքրիկ ագարակապաններ,
մանր վաճառականներ, որոնք բոլորը կը հառաչեն
կապիտալի բեռան ծանրութեան տակ: Կան հա-
րիւր հազարաւոր մանր գործատէրեր, որոնք ա-
մէն Կիւրակէ փարսախներով կը վազեն, որպէսզի
իրենց գործաւորներու շաքարականը վճարելու
համար կարող լինին փոխատուութիւն մը կնքել:
Անոնք երջանիկ պիտի համարուին, եթէ նոյն իսկ

իրենց անձին համար ապահովեն գործաւորի մը
աշխատավարձը:

Արդ, մեր նպատակին հասնելու համար 1875
Մայիս 22-27ին Գերմանիայ բոլոր կողմերէն 127
պատգամաւորներ, երկար խորհրդակցութիւններէ
վերջ, ընդունեցին հետեւեալ ծրագիրը:

1.— Աշխատութիւնը աղբիւրն է բոլոր հա-
րատութեան և կուլտուրայի: Եւ քանի որ աշ-
խատանքը հասարակական է, հետեւաբար ընկերու-
թեան, այսինքն անոր իւրաքանչիւր անդամին կը
պատկանի այդ նոյն հաւաքական աշխատանքին
արտադրութիւնը: Ընդհանուր պարտադիր աշխա-
տանք և օրինաւոր կարիքներու համաձայն բաշ-
խում:

Ներկայ ընկերութեան մէջ աշխատանքի մի-
ջոցները, մենաշնորհը եղած են կապիտալիստ,
դրամատէր դասակարգին, որուն անմիջական հե-
տեւանքը եղած է աշխատաւոր դասակարգին ստու-
րագասումը, իսկ սա աղբիւրն է կեանքի բոլոր
դառնութիւններուն և զանազան ձեւի տակ յառաջ
եկած գերութիւններուն:

Արտադրութեան միջոցները պէտք է սեփակա-
նութիւնը դառնան հանրութեան, և հաւաքական
աշխատանքի արտադրութեան բաշխումը անհրա-
ժեշտ է զնել արդար հիմերու վրայ, որպէսզի մենք
կարող լինինք ողջունել աշխատանքի ազատագը-
րումը:

Այս մեծ գործին դերակատարն է բանուոր դա-
սակարգը, որու կողքին ռէպուբլիկոնի տխուր դերը
կը կատարեն միւս բոլոր դասակարգերը:

2.— Այս սկզբունքներու հիման վրայ, Գեր-
մանիոյ Սօսիալ Տէմոքրատ կուսակցութիւնը, օրի-
նական ամէն միջոցներով, պիտի ձգտի ձեռք բե-
րել ազատ պետութիւն մը, խորտակել աշխատա-

վարձի երկաթէ օրէնքը, ջնջել շահագործումը և ընկերային ու քաղաքական ամէն կարգի անհաւասարութիւն:

Գերմանիոյ սօսիալիստական բանուորական կուսակցութեան գործունէութեան գաշտը թէպէտ կը ներկայանայ իր Ազգային շրջանակը, սակայն նա կը հաւատայ, որ այս աշխատաւորական շարժումը միջազգային է և ուստի կ'որոշէ իրագործել բանուորական ամէն պարտականութիւն, որ պիտի ծառայէ համամարդկային եղբայրութեան իրականացման:

Ընկերային այս հարցի լուծման իբրև որոշ քայլ-Գերմանիոյ բանուորական սօսիալիստ կուսակցութիւնը կը պահանջէ, պետութեան օգնութեամբ հաստատել արտադրողական ընկերութիւններ, աշխատաւոր ժողովուրդի Ռամկավարական հակակըշտին տակ: Այս կազմակերպութիւնները ճարտարարուեստն ու հողագործութիւնը պիտի դնեն այն տեսակ յարաբերութեան մէջ, որմէ երևան գայ ապագայ սօսիալիստական կազմակերպութիւնը(*):

Գերմանիոյ Սօսիալ Տէմոքրատ կուսակցութիւնը, պետութեան համար իբրև հիմնական սկզբունքներ, կը պահանջէ հետեւեալները:

1— Բոլոր հասարակական ու պետական ընտրութիւններու մէջ ընդհանուր, հաւասար, ուղղակի, գաղտնի, և սիւպողական քուէարկութիւն:

2— Ժողովուրդին կողմէ ուղղակի օրէնսդրութիւն: Ժողովուրդը պիտի որոշէ պատերազմը կամ խաղաղութիւնը:

3— Ընդհանուր սպառազինում, միլիցիա՝ փոխան հաստատուն բանակի:

(*) Արտադրողական ընկերութիւններու միջոցաւ Սօսիալիզմի հասնելու գաղափարը վերագրելի է Լասսալի ազդեցութեան, որմէ բոլորովին ազատ է ներկայ Գերմանական Ս. Տէմոքր. կազմած էրտֆուրտի ծրագրով: Վ. Զ.

4— Զնջումն խտրողական բոլոր օրէնքներու, մասնաւորապէս այն օրէնքներու, որոնք կը կաշկանդեն մամուլի, ընկերակցութեանց և գումարումներու ազատութիւնը, կը կաշկանդեն հասարակական կարծիքը, գաղափարներն և հետազոտութիւնները:

5— Օրինական պատիժ և ձրի դատաւարութիւն:

6— Ընդհանուր, հաւասար, աշխարհիկ և սիւպողական դատարարականութիւն, պետութեան միջոցաւ: Ամէն կարգի արուեստներու մէջ ազատ զարգացում: Կրօնքը անհատական համոզումի պէտք է թողուի:

Գերմանիոյ Սօսիալ Տէմոքրատ կուսակցութիւնը ներկայ ընկերութեան մէջ կը պահանջէ հետեւեալները:

1— Ընդլայնումն քաղաքական իրաւունքներու: Ազատութիւն համաձայն հետեւեալ պահանջներու:

2— Փոխան ներկայ գրութեան, մասնաւորապէս անուղղակի տուրքերու, թէ պետութեան և թէ քաղաքապետութեան համար տուրքի յառաջատուական գրութեան գործադրութիւնը:

3— Միութիւններու անկաշկանդ իրաւունք:

4— Ընկերութեան պէտքերուն համեմատ, կրթ-ճատումն աշխատանքի ժամերուն:

Զնջումն կիրակնօրեայ աշխատանքի:

5— Կանանց և մանուկներու առողջութիւնն ու բարոյականը միասող աշխատութեան իսպառ ոչնչացումը:

6— Գործաւորին կեանքն ու առողջութիւնը պաշտպանող օրէնքներու հրատարակումը: Գործաւորին բնակարանը առողջապահական հսկողութեան տակ պէտք է ըլլայ: Հանքերը, գործարանները, խանութները և անային արհեստները պէտք է են-

Թարկուին մասնաւոր պաշտօնեայի մը հսկողութեան, որ կ'ընարուի ժողովուրդէն. իսկ ասոնց գործադրութիւնը ապահովող ազդեցիկ օրէնքներ:

7— Բանւորին աշխատանքի կանոնաւորումը:

8— Կատարեալ ազատութիւն, որպէս զի գործաւորներ կարող ըլլան գործածել իրենց փոխադարձ օգնութեան գումարները:

Ո՞վ կարող է չհամաձայնիլ այս ծրագրին հետ, երբ նա անկեղծութեամբ ցանկացող է մարդկային ընկերութեան բարեւաման: Ո՞վ կարող է ուրանալ, որ այս ծրագրի իրականացումը պիտի բերէ աշխարհի օրհնութիւնը:

Դիտենք ընկերութիւնն ու պետութիւնը, իրենց ներկայ դրութեամբ:

Տեսէ՛ք, բոլոր իշխանութիւններն ու ապրելու միջոցները կը գտնուին չնչին փոքրամասնութեան մը ձեռքը, իսկ այս վերջինը կը գործածէ դանոնք, ապահովելու պետութեան և ընկերութեան իրեն չնորձած առանձնաշնորհումներն ու առաւելութիւնները և արգիլելու հպատակ մեծամասնութեան ձգտումները, դէպի քաղաքական և ընկերային իրաւունքները:

Ո՞վ է տէրը քաղաքական իշխանութեան.— չնչին փոքրամասնութիւն մը, որ չնորհիւ իր հարստութեան և կամ ժառանգութեան, հըռչակուած է առանձնաշնորհեալ դասակարգ: Ժողովուրդի մեծամասնութիւնը մնացած է անտէր, անօգնական և ուստի իրաւազուրկ, որովհետեւ ո՛ր գտնուած է իրաւունք, առանց անոր կողքին կանգնած ըլլալու զայն ապահովող ուժը, իշխանութիւնը: Այդ ինքնին երեւակայութիւն է, պատրանք և դաւեշտ:

Ի՞նչ կը նշանակէ օրէնսդրական ներկայացուցչութեան մը իրաւունքը ունենալ, երբ այդ կը

մնայ միայն խօսքի սահմանին մէջ, և ամենադոյզն ազդեցութիւնն իսկ չունենար երկրին պետութեանը վրայ: Փոքրամասնութեան իշխանութիւնը կը գործածուի ի նպաստ իր շահերուն և ոչ թէ հպատակ մեծամասնութեան: Նա չհետաքրքրուի իր հպատակներով. չհետաքրքրուի աշխատ, ինչպէս ագարակապանը՝ իր սեւամորթ գերիով: Սեւամորթին շահը կարեւորութեանէ զուրկ է ագարակապանին համար: Անոր շահագրգռութիւնը կը դառնայ միայն իր անձին շուրջ և նա կը գործածէ զայն համաձայն իր անձնական շահերուն:

Այսպէս դասաւորուած են նաև, ներկայ պետութեան մէջ յառաջացած յարաբերութիւնները: Այն սկզբունքը, որով տիրապետողի շահերը կատորադասուին տիրապետողի շահերուն, կը բղխի բուն իսկ տիրապետելու գաղափարէն, որովհետեւ ի՞նչպէս կարելի է երեւակայել տիրապետութիւն՝ առանց շահագործման: Պարզ է ուրեմն, որ պետական կազմը պէտք է ենթարկուի հիմնական ձևափոխութեան մը: Պահանջ, որ կը բղխի տիրապետող դասակարգի անմիջական շահերէն: Պետութիւնը միանգամ ընդ միշտ պէտք է դադրի մասնաւոր անձնաւորութիւններու և կամ դասակարգի մը սեփականութիւնը լինելէ և պէտք է յատկացուի ամբողջ ժողովուրդին, ուր ամէն անհատ օժտուած ըլլայ հաւասար իրաւունքներով, ջնջուի տիրապետութիւնը և հաստատուի իրաւահաւասարութիւնը՝ առանց դասակարգային խտրութեան:

Ահա թէ ինչ բանի կը յառի Սօսիալ Տէմոքրատիան: Ներկայ դասակարգային տիրապետութեան փոխարէն պէտք է երեւան գայ ժողովրդային ազատ կառավարութիւնը:

Մեր այս պահանջները սակայն, ծագում տրւած են կարգ մը թիւր ըմբռնումներու: Մեր հա-

կառակորդները կը պնդեն թէ՝ մենք կաշխատինք այս կերպով հաստատել գործաւոր դասակարգին տիրապետութիւնը, թէ մեր այս պահանջները չէ թէ կը ձգտին ջնջելու տիրապետութեան սկզբունքը, այլ անոնք կը ձեւափոխեն սոսկ անոր եղանակը:

Մենք բացատրեցինք արդէն թէ ի՞նչպէս տիրապետելու գաղափարը հակառակ է Տէմոքրատական սկզբունքներուն և ուստի բոլորովին հակոտնեայ՝ Սօսիալիզմին: Ինչ որ հակառակ է Տէմոքրատին, հակառակ է նաև մեզ. ինչ որ կը պահանջէ տէմոքրատին (Ռամկավարութիւն), կը պահանջենք նաև մենք՝ Սօսիալ Տէմոքրատներս, սատարելութեամբ միայն, որ մենք կը նշմարենք այս բոլորին հետեւութիւնները, իսկ անոնք թաղուած քաղաքական նախապաշարունակներու մէջ, զուրկ են ապագան դիտելու քաջութենէն: Ուստի պէտք է հետեւցնել թէ Սօսիալ Տէմոքրատիան գործնական Տէմոքրատին է:

Սա նոր հիմերու վրայ պիտի դնէ պետութիւնն ու ընկերութիւնը: Պիտի հաստատէ համամարդկային հաւասարութիւնը: Պիտի ջնջէ անհաւասարութեան բոլոր աղբիւրները: Պիտի չհանդուրժէ տիրողին և եղբայրական հիմերու վրայ պիտի հաստատէ ազատ մարդոց ընկերութիւնը:

Այս բոլորը իրականացնելու համար, արտադրութեան ներկայ կերպերը պէտք է վերջ գտնեն: Ներկայ ընկերութեան անտեսական յարաբերութեանց հիմը, այսինքն օրավարձի դրութիւնը, պէտք է իսպառ անհետի:

Աշխատութիւնն է, որ յառաջ բերած է բոլոր ընկերային հարստութիւններն ու կուլտուրան. նա է, որ մեզ ստեղծ է ամէն ինչ: Բայց այդ աշխատանքը հասարակական է, համագումարը

այն բոլորին, որ կ'արտադրէ ընկերութիւնը հաւաքաբար: Չէ՞ որ այս օր կարելի է վայելել ամբողջ կուլտուրայի արդիւնքը, առանց անհատական աշխատանքի, իսկ գործաւոր մը, իր բոլոր ճարպիկ ու խելացի յատկանիշներով, իր գործ դրած բոլոր աշխատանքովը, բացարձակապէս անկարելի է, որ ապրի առանց հասարակական աշխատանքին, առանց որու, մենք կենդանիներ ենք և ոչ թէ մարդիկ:

Պարզ է ուրեմն, որ աշխատանքը հասարակական է և այդ կը կազմէ պետութեան և ընկերութեան հիմնաքարը: Այդ նոյն յատկանիշովը օժտուած է ամէն դարու և ժամանակի աշխատանքը: Հասարակական էին գերիին աշխատանքը հին դարու, ճորտին աշխատանքը միջին դարու և բանուորին աշխատանքը նոր դարու մէջ: Բայց աշխատաւորը մինչև ցարդ կարող չեղաւ վայելել իր աշխատանքին արդիւնքը: Հին դարու գերին կ'աշխատէր իր տիրոջ, միջին դարու ճորտը կ'աշխատէր իր աւատապետին, իսկ ներկայ դարու վարձաւոր աշխատաւորը կ'աշխատի իր զրամատիրոջ համար: Այս դրութեան մէջ է ահա հակասութիւններու ծրարը, հոս է անարդարութիւնը, դրութիւն մը, որուն բարելաւման կ'աշխատի նոյն ինքն Սօսիալ Տէմոքրատիան: Քանի հասարակական բնոյթ կը կրէ աշխատանքը, նոյն յատկանիշովը պէտք է օժտել նաև անոր արդիւնքը: Աշխատանքի արտադրութիւնը պէտք է պատկանի զայն արտադրողին, տառապանքն ու թշուառութիւնը պիտի չմօտենայ անոր, կեանքի վայելքը պիտի լինի անոր անբաժան ընկերը:

Իսկ այս կերպով մենք չէ թէ կ'աշխատինք ջնջել սեփականութիւնը, այլ կը պայքարինք այն զրկանքներու դէմ, որուն ենթարկուած է սեփա-

կանութիւնը: Կը պայքարինք սեփականադրւածն՝ ընկերային գողութեան դէմ: Մենք կը պահանջենք «Բռնագրաւողներու բռնագրաւումը», ինչպէս կը կոչէ Մարքս: Եւ բոլոր անոնք, որոնք Քրիստոնեայ անունը կը կրեն, պարտին ուժ տալ մեր այս ձեռնարկին, քանի որ Նոր Կտակարանը արդէն իսկ իր պարզ ու խիստ նախնական ձեւերովը կը պահանջէ համայնական կեանքի (communism) դրութիւնը և նախկին Քրիստոնեաները, որոնք դեռ կը պահէին «Մաքուր վարդապետութիւնները», առաջ տարին այդ սկզբունքը, իր բոլոր ծայրայեղութիւններովը:

Դիտենք պահ մը մեր ներկայ դրութիւնը: Ո՞վ կարող է ուրանալ, որ ներկայ ընկերութեան մէջ կ'ապրի մեծամասնութիւն մը, որուն բաժինը այս աշխարհի մէջ եղած է տառապանքն ու վիշտը, իսկ փոքրամասնութիւն մը միայն կարող եղած է ձեռք ձգել այն տեսակ պայմաններ, որոցմով նա արժանի եղած է «Մարդ» կոչուելու:

Հոս չէ տակաւին չարիքներու մեծագոյնը, դեռ աւելին կայ: Հարստութիւնը արդիւնքն է աշխատութեան. իսկ կեանքի այս անհաւասարութիւնը մասամբ արդարանալի պիտի ըլլար այն ժամանակ, երբ թշուառութեան ժողանգորդները ըլլային ծոյլերն ու անգործները: Իրականութեան մէջ սակայն, դրութիւնը կը ներկայացնէ ճիշդ հակապատկերը: Կապիտալիզմի տնտեսագէտ՝ Ճոն Սթուարթ Միլ, որ մեր հակառակորդներու կողմէ յարգուած հեղինակներէն է, ներքին խիստ սուր հայեցողութեամբ մը բացատրած է թէ ինչպէս ներկայ ընկերութեան մէջ արտադրութեան բաշխումը, համեմատելով տրուած աշխատանքի ծանրութեան, տրամագծապէս հակառակ ուղղութեամբ կը կատարուի: Նա, որ չատ կ'աշխատի, քիչ կըս-

տանայ: Նա, որ չ'աշխատի, բայց ուղղակի կամ անուղղակի միջոցներով կարող կը լինի աշխատեցնել ուրիշները, կ'ստանայ առատութեամբ: Թըշուառութիւնը աշխատանքի, իսկ հարստութիւնը՝ ծուլութեան մնայուն բաժիններն են: Անոնք, որ արտադրած են այսպէս կոչուած «Ազգային հարստութիւնը», զրկուած են անկէ: Այն մենաշնորհ եղած է ծոյլերուն: Իսկ այս կերպով յառաջացած անհաւասարութիւնը, դարձած է ազադակող ամենամեծ անարդարութիւնը: Մեր հռչակաւոր քաղաքակրթութիւնը սպիներ ունի իր վրայ, պէտք է մաքրել զայն, անարդարութիւնն է այդ սպին, պէտք է պայքարիլ անոր դէմ, մասնակցութեամբ բոլոր անոնց, որոց մէջ կը պսպղայ արդարութեան վերջին կայծը: Մակերեսային ջանքերն ու աշխատութիւնները կարող են ախտանիշները միայն երեւան բերել և վէրքը խորունկցնել. պէտք է արմատէն բուժել զայն: Քաղաքական անտեսագիտութիւնը կը փաստէ, որ ամբողջ հարստութիւնը արդիւնք է աշխատանքի: Ընկերավարութիւնը կը պահանջէ, որ աշխատութիւնը կարող ըլլայ հնձել իր պտուղը: Ներկայիս աշխատաւորը իր աշխատանքը օրավարձով կը ծախէ ծոյլերուն և այս կերպով կը շահագործուի անոնցմէ: Ահա թէ ո՞ւր պէտք է փնտռել չարիքներու աղբիւրը: Պէտք է կործանել օրավարձի դրութիւնը, որպէս զի աշխատանքը ազատագրուի և արդարութիւնը տիրապետէ:

Անհատական աշխատանքը, ինքն ըստ ինքեան չունի արդիւնաբերական ուժ: Նա, համաձայն իր էական յատկութեան, պիտի լինի հասարակական. այս կերպով աշխատանքը կը միանայ ի նպաստ իւրաքանչիւր անհատի և անհատը կը վայելէ հաւաքական աշխատանքի հաւաքական արտադրութիւնը:

Այս է, ահա, զոր մենք կ'աշխատինք հաստատել ներկալի շահագործող դրուժեան փոխարէն: Սօսիալիստական համագործակցութիւն՝ փոխան վարձատրեալ աշխատութեան:

Կապիտալը ուրեմն...

Կապիտալը կը մնայ անոր քով, որու կը պատկանի ինք արդէն, այսինքն՝ աշխատութեան: Չկայ կապիտալ առանց աշխատանքի, ուստի կապիտալը պիտի ծառայէ մի միայն աշխատանքին: Շատախօսներ կը պնդեն թէ կապիտալը եւս կ'ստեղծէ արժէք: Կապիտալի այդ ջերմ խնկարկունները կարող են իրենց ամբողջ կապիտալը, նոյն իսկ բոլոր աշխարհինը դիզել մէկտեղ և պիտի տեսնուի, որ տարի մը վերջ մէկ բէնի իսկ պիտի չաւելնայ: Կապիտալը չէ թէ միայն դաւալն է աշխատանքին, այլ նա կարող չէ աճիլ առանց այս վերջինիս: Կապիտալը առանց աշխատանքի չունի ո և է իրաւունք, մինչդեռ աշխատանքը առանց կապիտալի դարձեալ ունի իր սեփականութեան իրաւունքը:

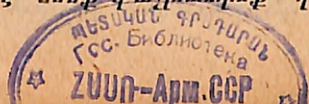
Արտագրութեան բռնապետական եղանակը հակադարձ դիրքի մը մէջ դրած է այն բնական յարաբերութիւնը, որ կայ աշխատութեան և կապիտալի միջև, ու այս կերպով աշխատանքը գերին եղած է դրամագլխին: Արդեօք մեր օրավարձի դրութիւնը գերութիւն չէ: Արդեօք մենք կարող ենք հասնիլ այն եղբակացութեան թէ՛ քանի որ ներկայիս բանւորը աւելի դիւրաւ կարող է փոխել իր տէրը, ուստի նա ազատ է գերութենէ: Արդեօք ներկայ դարու քաղցը բանւորը աւելի պինդ և անգլթօրէն չի կապեր աշխատանքին քան աշխարհի ամենազօրաւոր շղթաները: Իսկ մեր հակառակորդները կառարկեն թէ բանւորը ներկայ դարուս աւելի բարելաւ է, քան անցեալ դարերու

մէջ: Ճիշդ կամ սխալ ըլլայ այս եղբակացութիւնը, մենք չենք ուզեր անդրադառնալ այդ մասին. նոյն իսկ ընդունելով անոր ճշմարտութիւնը, դեռ այդ չ'ապացուցաներ ո եւ է իրողութիւն: Սօսիալիստ բանւորի բաղձանքը չէ թէ լաւ, այլ հաւասար վիճակի դրութիւնն է:

Նա չցանկար ալլեւս աշխատիլ ուրիշին համար: Նա կը պնդէ, որ ամէն ոք հաւասար աստիճանով պիտի վայելէ աշխատութեան արդիւնքը և քաղաքակրթութեան պտուղները: Անոր դատողութիւնը և արդարութեան զգացումը թոյլ չեն տար իրեն իր պահանջները դնել շնորհաց արոլի և ոչ ալ կ'ընդունի ընկերութեան մէջ անհատի մը ստորադասումը, մէկ ուրիշին: Նա կը պահանջէ հաւասարութեան թագաւորութիւնը:

Մէկ կողմ թողլով աշխատանքի արտագրութեան այս անարդար բաշխման խնդիրը, մենք կ'անցնինք սերիշ կէտի մը: Ներկայ կապիտալիստական արդիւնաբերութիւնը անկարող է հայթայթել ընկերութեան իւրաքանչիւր անհատին այն անհրաժեշտ պիտոյքը, որոցմով անոնք կարող պիտի ըլլան պահել իրենց գոյութիւնը իբրեւ մարդիկ: Ուստի անհրաժեշտ է մտածել արդիւնաբերութեան ուրիշ բարձրագոյն ձևի մը մասին, որ կարող ըլլայ լրացնել այդ պայմանները: Իսկ այդ կարելի է իրականացնել ընկերութեան համայնական արդիւնաբերութիւնով և աշխատանքի Սօսիալիստական կազմակերպութիւնով, որով ընկերութեան կեդրոնացեալ դրամագլուխը կը գործածուի ի նպաստ ամբողջ ընկերութեան:

Ընկերութեան այս ապագայ փոփոխումին հանդէպ, աղաղակ մը կը բարձրանայ առանձնաշնորհեալ փոքրամասնութիւնէն, տիրող դասակարգէն: Իբրեւ թէ մենք կ'աշխատինք հիմնայաւոր



խորտակել ընկերութեան ներկայ կազմը և անոր աւերակներուն վրայ հաստատել երեւակայական չէնք մը: Սակայն մեր ցանկութիւնն է ջնջել, ինչ որ կը խեղդէ ձայնը, յառաջացնել ընկերութեան մտաւոր զարգացումը և հասցնել զայն դրութեան մը, ուր այլեւս մեծամասնութեան շահը պիտի չը զոհուի փոքրամասնութեան: Առանձնաշնորհեալ անհատներու և ընկերային ու քաղաքական մենաշնորհներու փոխարէն, մենք պիտի պաշտպանենք ամբողջութեան իրաւունքներն ու շահերը: Արդարութիւնը պիտի տիրապետէ, իբրեւ ամենաբարձր օրէնքը պետութեան և ընկերութեան մէջ: Ծլարձակւող նորարարող կեանքին առջև արեւը պիտի չխափանուի բոլոր անոնց կողմէ, որոնք կապրին և սակայն կարող չեն բաւարարութիւն տալ ընկերութեան յարաճուն քաղաքակրթութեան պահանջներուն: Կուտուրայի օրկանական բնաշրջումը պիտի ստանայ իր բնական ուղին, բան մը, որ խափանուած էր ներկայի տիրող դասակարգէն: Այժմ ամենափոքրիկ փորձ մը՝ տապալելու ներկայ միջոցական դրութիւնը և հաստատելու միջին դարու մանր արդիւնաբերութեան շրջանը, պիտի նկատուի յիմարութիւն, որովհետեւ ամէն ոք գիտէ թէ այդ շրջանին յաջորդած է արդիւնաբերութեան ուրիշ աւելի զարգացած ձև մը: Ու երբ միջին դարուն և կամ նոյն իսկ ներկայ դարու առաջին շրջանին վեր կենար ու եւ է անձ և պնդէր, որ մանր արդիւնաբերութեան ձեւը խիստ սուղ և նուազ շահաբեր է և թէ պէտք է ներկայիս ճարտարարուեստական յեղափոխութեամբ վերջ տալ այդ դրութեան և հաստատել նորը, պիտի նկատուէր այն, ինչ որ մենք կը նկատուինք ներկայ կարգերու և կամ անկարգութեան մոլեռանդ պաշտպաններէն:

Կէս դար վերջ եւս նոյն բաղձին պիտի արժա-

նանայ նաեւ այն, որ ներկայ կարգերը վերականգնելու փափաքովը արտայայտուելու դժբախտութիւնը ունենայ, ու երբ մենք այս օր կը նախատեսենք ապագայի այդ փոփոխութիւնը, կ'սպաննեն մեզ ու կը հալածեն. բայց արտագրութեան ներկայ ձեւի փոփոխութիւնը այնչափ անհրաժեշտ և որոշ է, որչափ որ էր միջին դարու կեանքէն մարդկութեան անցքը դէպ ի նոր կարգերը: Մենք չենք երազատեսները, անգործնական տղայամիտները, ինչպէս կը կոչեն մեզ ուրախութեամբ մեր հակառակորդները: Այս ածականներով պէտք է որակել անոնք, որոնք ներկայ կարգերը կ'ընդունին անփոփոխելի ու յաւիտեական, և կը յաւակնին իրենց ուժովը պաշտպանել զանոնք քայքայումէ:

Մենք չենք կարող ընել այդ շարժումի մանրամասն որակումը: Շարժումը արդիւնք չէ մարդկային «Դադափարներուն» կամ «Սկզբունքներուն», այլ նա ընդհանուր արտայայտութիւնն է կեանքի իրականութենէն յառաջացած դատակարգային պայքարին — պատմական շարժում մը, որ ամէն դարու մէջ առաջ կը տարուի պարզ և որոշ քայլերով:

Այս բացատրութիւններէն վերջ՝ ոչ ոքի դժուար պիտի չլինի ըմբռնել մեր ճբագրի առաջին (I և II) մասը: Դէպը կրկին դնենք: Ամէն կարգի թշուառութեանց և ստրկութիւններու (մասնաւորապէս քաղաքական գերութեան) արմատը, գործաւոր դասակարգին տնտեսապէս ստորագաս դրութիւնն է և այս կարելի է ապացուցանել խիստ պարզ օրինակով մը: Ենթադրենք պահ մը, որ իւրաքանչիւր անհատի քաղաքական իրաւունքները պաշտպանուին, ընդունինք հաւասար-ընդհանուր քուէարկութիւնը, մամուլի և գումարումներու ազատութիւնը, միեւնոյն ժամանակ պահ-

պանուի ներկայ անտեսական յարաբերութիւնները, մնայ օրավարձի դրութիւնը և կապիտալը իր տիրապետութիւնով:

Ի՞նչ արդիւնք պիտի տար այս դրութիւնը,

— Անհաւասարութիւն: Ամբողջ զանգուածին աղի արցունքը պիտի չցամաքէր իր այտերուն վրայէն և փոքրամասնութիւնը, իր անհամեմատ հարստութիւնովը, պիտի շարունակէր վայելել իր դիրքը: Աշխատաւոր մեծամասնութիւնը դարձեալ ենթակայ պիտի մնար դրամատէր փոքրամասնութեան: Իսկ անտեսական այս պայմաններու տակ, քաղաքական ազատութիւն կոչուած բացատրութիւնը ինքնին ցնորք է և չունի գործնական ո ու է նշանակութիւն: Արդեօ՞ք մենք մեր Բայխատակի ընտրութիւններէն չե՞նք ստացած պէտք եղած փորձառութիւնը, երբ դրամատէրը իր բանւորներու վրայ կը գործադրէ այն տեսակ ճնշումներ, զորս պիտի չգործադրէր թերեւս ամենայնտաղէմ պետութիւնն իսկ:

Նկատի առնենք նաև հակադարձ պարագայ մը: Ենթադրենք, որ քաղաքական ազատութիւնը խլուի ժողովուրդէն, պայմանաւ սակայն, որ տրեստական կեանքը դրուի այն տեսակ յարաբերութեան մէջ, ինչ որ կը պահանջէ Ընկերավարութիւնը, այսինքն գործաւորին ներշնչուի կատարեալ վստահութիւն, իր աշխատանքին արդիւնքը վայելելու:

Ի՞նչ պիտի ըլլայ այս դրութեան վախճանը:

Պարզ է, որ այս կերպով փոքրամասնութիւնը պիտի կորսնցնէ իր դիրքը, զոր ձեռք բերած էր նա արտադրութեան ներկայ եղանակի շնորհիւ և Կապիտալի միջոցաւ՝ աշխատանքի չահագործումով: Տնտեսական անկախութիւնը պիտի յառաջագնէ նաև քաղաքական ազատութիւն: Այսու հանդերձ այս դրութիւնը կարելի չէ որ յարա-

տեւէ առանց նախորդին, քանի որ, ընկերային առողջ կազմակերպութիւն մը կարելի է իրականացնել միայն ազատ պետութեան մը մէջ:

Ո՞վ չտառապիր ու շնչուիր այս օր, դասակարգային տիրապետութեան այդ երկաթէ լծին տակ: Ի՞նչ արժէք ունի այժմ ժողովուրդը: Իշխան մը կը ցանկայ ձեռք ձգել իր դրացիին հողը, ի գուր ժողովուրդը ազատութիւն կը հայցէ, կշռին մէկ աչքը կը դրուի միլիոններու փափաքն ու բաղձանքը, երջանկութիւնն ու բարօրութիւնը, միւս կողմը դրուած է անհատին կամքն ու քմահաճոյքը: Եւ անա յանկարծ, փետուրի նման թեթեւ, վեր կը բարձրանայ ժողովրդային կամքը: Թեթեւ կը կշռէ: Պատերազմի մոլեգնութիւնը կարելի չլինիր զսպել: Մահը կը լափէ հազարաւորներ, թշուառութիւնը կը գերէ հարիւր հազարներով: Միթէ՞ արդարութիւն է այս: Սօսիալ Տէմօքրատներ կը պահանջեն, որ պատերազմը ծառայէ մի միայն պաշտպանելու ժողովուրդի իրաւունքն ու ազատութիւնը, ուստի պատերազմ հռչակելու ուժը պէտք է անցնի ժողովուրդին, այսինքն անոր ներկայացուցիչներուն:

Ազգին ամենազօրաւոր տարրը, մարդիկ, որոնք կը գտնուին ծաղիկ հասակի մէջ, տարիններով կ'անջատուին իրենց զբաղումէն, արտադրողական աշխատանքէն և կը հեռանան: Բանակ կը կազմեն անոնցմով և կոյր հնազանդութեանն ոգիով կը դաստիարակեն զանոնք: Իսկ արդիւնքը. — պատերազմ, պատերազմ, ...: Բոլոր վայրի զգացումները երեւան կուգան և բարի ունակութիւնները կը ցնցուին իրենց հիմքէն:

Պէ՞տք է որ շարունակէ այս դրութիւնը:

Ընկերավարութիւնը կը պահանջէ, որ մնայուն բանակը, միակ միջոցը յաղթութեան և տիրապե-

տութեան , ցրուի և անոր յաջորդէ Միլիցիա , ժողովրդային բանակ , որչափ ժամանակ որ հաւանականութիւնը կայ պատերազմի : Իւրաքանչիւր քաղաքացի իր պատանեկութեան մէջ պիտի ստանայ զինւորական դաստիարակութիւն , մինչև որ ընդունակ լինի զինւորական գործողութիւններու : Ու եթէ ամէն քաղաքացի զինւոր է , ապա ուրեմն , ամէն զինւոր քաղաքացի է : Իսկ այս դրութեան մէջ , ոչ մէկ բռնապետ կարող պիտի լինի ձնել իր ժողովուրդը :

Ներկայ դրութեան մէջ դաստիարակութիւնը անցած է փոքրաթիւ մարդոց ձեռքը , որոնք կը գործածեն զայն չէ թէ՛ ի նպաստ մարդկային ընկերութեան ազնուացման , այլ սոսկ յաւերժացրնելու իրենց դասակարգային տիրապետութիւնը : Բնակչութեան մեծագոյն մասը կտանայ խաթարուած և անբաւական դաստիարակութիւն մը և այս պատճառաւ մինչ կը զարգանայ իրենց մտաւոր կարողութիւնը , դրութեանական կերպով կը սաստկանայ նաև ճնշումը իրենց վրայ , մինչդեռ ճշմարիտ զարգացումն ու դաստիարակութիւնը պիտի չտոկային ներկայ ընկերային ու քաղաքական բռնակալական պայմաններուն : Դաստիարակութիւնը , ճշմարիտ դաստիարակութիւնն է , որ կը ծնի ազատութիւն , արդարութիւն և հաւատարմութիւն : Նա չէ կարող համընթաց երթալ ներկայ դասակարգային տիրապետութեան հետ : Այս պայմաններու մէջ Սօսիալ Տէմոքրատիան կը ձգտի անհատին և ամբողջութեան ապահովել կարելի եղած ամենաբարձր դաստիարակութիւնը : Ազատ կրթութիւն նախնական և բարձրագոյն բոլոր դպրոցներու մէջ (Բազմարուեստեան , արհեստական և լեզուագիտական դպրոցներու , ակադեմիաներու և համալսարաններու մէջ) : Եւ եթէ պետութեան նպատակն է

հոգալ ժողովուրդին ֆիզիքական և հոգեկան պետութիւնը , ապա ուրեմն Սօսիալիստական պետութիւնը պիտի լինի ընդարձակ , համաշխարհային , կրթական հաստատութիւն մը :

Ներկայ դասակարգային տիրապետութեան մէջ , արդարութիւնը զաւեշտ մ'է : Բառական իմաստով արդարութիւն կը նշանակէ իրաւունքի գործադրութիւն : Բայց ներկայ պայմաններու մէջ ի՞նչպէս կարելի է խօսիլ արդարութեան նկատմամբ , երբ ամէն ոք , թէ անհատապէս և թէ հաւաքականապէս , կարօտը կը քաշեն արդարութեան նշոյլին : Հոս կայ յանցանք մը , որ իր ստացած ծաւալին պատճառով , հոմանիշ դարձած է բարոյականութեան և գործնականութեան և կամ այդ նոյն յանցանքը արդիւնք է պետութեան անպարտաճանաչողութեան (թերի դաստիարակութեան) և ընկերային սխալ ու յուրի կազմաւորման (Աղքատութեան) :

Արդեօք կարելի է արդարացնել ու եւ է պետութիւն , որ հրապարակ կուգայ իր դատապարտութեան կնիքը դնելու , այդ յանցանքները գործող անհատի մը վրայ : Ներկայ պետութեան մէջ կայ հիմնական անարդարութիւն մը , ըմբռնումները հակոսանայ դիրքերով կը կենան հոն , արդարութիւնները կը նկատուին անարդարութիւն , պետք է մաքրել այդ արատը և լնկերվարութիւնը կը ձգտի արդարութիւնը հաստատել իր իսկական իմաստովը , բան մը , զոր կարելի է իրականացնել ազատ , Տէմոքրատական պետութեան մը մէջ յետագայ պայմաններով :

Քանի որ օրէնսդրութեան իրաւունքը կը պատկանի ժողովուրդին , նոյնպէս անոր կը պատկանի նաև զայն գործադրելու իրաւունքը :

Դատելու , օրէնսդրութեան , իշխելու և կա-

ռաւարելու իրաւունքները պէտք է խլել առանձնաշնորհեալ անհատներու, աստիճանաւորներու, դասակարգերու ձեռքերէն, որոնք իրենց անհատական շահերուն կը զոհեն ընդհանուր շահն ու իրաւունքը: Ոճիրներն ու յանցանքները կը ծնին իրապէս կամ Ֆիզիքական հիւանդութիւններէ, կամ ընկերային չարիքներէ: Եւ մինչ ընկերային արդար և պետական իմաստուն կազմակերպութիւն մը արմատաքի չէ խլած չարիքը, ընկերվարութիւնը կը պահանջէ ժողովրդային (Populeur) դատարան (քաղաքային և պատժական) և արդարութեան ազատ գործադրութիւն, բոլորովին տարբեր՝ ներկայի ժիւրի կոչուած դատարաններէն, որոց մէջ մասնաւոր դասակարգեր կը ցուցադրեն արդարութեան ամօթալի դէմքը — Դասակարգային արդարութիւնը: Հոն կը նստին առանձնաշնորհեալ դասակարգին դատաւորները՝ դատելու ժառանգաւորի ժողովուրդը և իրենց դասակարգային ատելութիւնն ու շահերը կը ծածկեն օրէնքի վերարկուին տակ: Ո՛չ, ժիւրիի դատաւորները պիտի ընտրուին ժողովուրդէն, ընդհանուր, ազատ ընտրական սխտեմով, որպէս զի «Ժողովրդային դատարանը» ստանայ իր իսկական իմաստը:

Քաղաքապետութիւնը, որ պետութեան մէջ պետութիւն մը կը ներկայացնէ — տիրապետող և տիրապետող կանգնած են կողք կողքի, իրարու մօտ, իրենց ուղղակի անհատական հակամարտ շահերով: Հոն աւելի որոշ կերպով կ'արտացոլանայ հպատակ մեծամասնութեան շահերու ստորագաստումը, տիրող փոքրամասնութեան շահերուն, քան մեծ և ընդարձակ պետութեան մը մէջ:

Տիրող փոքրամասնութիւնը, համաձայն իր ցանկութեան, տուրքեր կը դնէ հպատակ մեծամասնութեան վրայ, կը բեռնաւորէ զայն ծանրածանր

հարկերով, որու արդիւնքի մեծամասնութիւնը կը գործածէ նա իր շահերուն և փշրանքներ միայն կը նետէ տուրքը վճարող խեղճ թշուառներուն: Աշխատութեան քրտինքովը անոնք կը կանգնեն ընդարձակ Ակադեմիներ և կը գործածեն միայն իրենց զաւակներու դաստիարակութեան. անոր դռները միշտ գոց կը մնան աշխատաւորի զաւակներուն առջև: Իրենց հաճոյքներուն գոհացում տալու համար անոնք կը կանգնեն թատրոններ, որոց սեմերուն վրայ գործաւորը կը ցնցուի, երբ կը լսէ անոնց մուտքի վճարը, բայց բարեբախտաբար այս կորուստ մը չէ անոր համար, քանի որ, այդ թատրոնները, քիչ բացառութեամբ, կը ծառայեն շոյելու մարդուն ստորին հաճոյքները և տիրող դասակարգին կողմէ կը վերածուին պոռնիկանոցներու: Վերջապէս, ինչպէս պետութեան, նոյնպէս և քաղաքներու մէջ տիրող դասակարգը կ'առաջնորդուի անձնատիրական գծով շահերով: Պէտք է բուժել այդ վէրքը, պէտք է մտածել դարմանի վրայ և Սօսիալ Տէմոքրատիան կը պահանջէ քաղաքապետութեան համար այն, ինչ որ կը պահանջէր նա պետութեան համար, այսինքն ընդհանուր, ուղղակի, հաւասար և ազատ քուէարկութիւն, կատարեալ արտօնութիւն և հաւասարութիւն, ինչպէս պետութեան քաղաքացիներուն, նոյնպէս և քաղաքի բնակիչներուն, վերջապէս ազատ ընկերութիւն մը, ազատ պետութեան մը մէջ:

Եւ որպէս զի ընկերութիւնը դրուի այդ ձեւին մէջ, այսինքն նա վերածուի ազատ և հաւասար մարդոց ընկերակցութեան, որոնք եղբայրական փոխադարձ օգնութեամբ և համագործակցութեամբ ապրին «Մէկը ամբողջին և ամբողջը մէկին համար» և աշխատին մատակարարելու իւրաքանչիւր ան-

հատի կարելի եղածին չափ հոգեկան և մարմնական բարելաւութիւն, անհրաժեշտ է, որ ներկայ ընկերութեան անտեսական հիմերը ենթարկուին կատարեալ փոփոխութեան, որովհետեւ այդ նոյն հիմերուն վրայ իրենց գոյութիւնը կը պահեն ներկայ պետութիւնը և քաղաքի կազմակերպութիւնները, որոց վատասեռումն ու անարդարութիւնը անհրաժեշտ հետեւանքներն են ընկերային և տնտեսական վատասեռման և անարդարութեան:

Ի՞նչ երեւոյթ կը պարզէ մեր ներկայ ընկերութիւնը:

Տեսէ՛ք, թէ ի՞նչպէս հոն պատերազմ ու ուժի իրաւունքը կարկառուն կերպով կը տիրապետեն թէ ժողովուրդներու, թէ դասակարգերու և թէ անհատներու միջև: Շնորհիւ կապիտալիստական արդիւնաբերութեան, հոն պատերազմը կայ կապիտալիստներու և բանւորներու միջև: Շնորհիւ մրցման, հոն կռիւ կայ երկու կապիտալիստներու, ինչպէս նաև երկու բանւորներու միջև: Ամէն կողմ կռիւ, պայքար ու պատերազմ: Ամէնքը ամէնքի դէմ: Ընկերավարութիւնը կը փափաքի այս դրութեան վերջակէտը գնել: Նա կը պահանջէ խաղաղութիւն անհատներու, ազգերու և դասակարգերու միջև, իսկ չկայ խաղաղութիւն, այնչափ ժամանակ, որչափ որ պատերազմի պատճառները կը մնան հաստատ:

Իսկ այս բոլորին պատճառը, ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ ներկայ դասակարգային տիրապետութիւնը, որուն անմիջական հետեւանքներն են օրավարձի դրութիւնը, աշխատութեան մէջ խարդախութիւն, թակարդներ, կեանքի հոգեկան և ֆիզիքական կարիքներու վատասեռում, գործազուլ, լոճաւոք, բանւորներու հազարներով մահը իրենց քաղցի պատճառով, բնակարաններու և գործատեղիներու

աղտեղութիւնն ու ապականութիւնը:

Օրավարձի դրութեան վրայ հաստատուած են ներկայ ընկերային և քաղաքական այն հսկայ հաստատութիւնները, որոնք կը ծառայեն աշխատաւոր ժողովուրդի հպատակութեան և շահագործման: Անոնք բանւորին համար Իւրիի դղեակներն են, դասակարգային պետութեան մութ դղեակները, ուր կը բանտարկուին ժողովրդային զանգուածներ: Անոնք կ'սպաննեն խորհուրդը, կը խաթարեն նկարագիրը և կը կանգնեն տիրապետութեան անարեկիչ մականը բոլոր անոնց վրայ, որոնք կը համարձակին իրենց գլուխը չի խոնարհեցնել տիրող անարդարութեան փոշին տակ:

Օրավարձի դրութիւնը պէտք է դադրի գոյութիւն ունենալէ եթէ խաղաղութիւն, ազատութիւն և արդարութիւն պետութեան և ընկերութեան նկատելի առաջին կէտերն են. գոհունակութիւն այլեւս այս օրավարձի դրութեան և փոքրամասնութեան կողմէ աշխատանքի միջոցներու (գործիք, մեքենայ, հող, հանքեր, երկաթուղի և այլն) սեփականութեան: Աշխատանքը, որ առաջ կը բերէ արժէքն ու հարստութիւնը, դատապարտուած է աղքատութեան և գերութեան, գործատէրը կը հարստացնէ ինքզինք իր աշխատաւորին աշխատութեամբը: Անոր արտադրութեան մէկ մասը միայն կը վճարէ աշխատանքին և մնացածը կը մնայ գործատիրոջ՝ իբրև ռան: Գողութիւն մը, սա տարբերութեամբ. միայն, որ ներկայ դասակարգի օրէնքը պատիժ չի անօրիններ անոր համար: Գործատէրը իր բանւորի արտադրութեան մէկ մասը կը խլէ, ուրիշ մը լեռան ճամբուն վրայ ատրճանակով ուրիշի մը ստացուածքին մէկ մասը կը գրաւէ, ի՞նչ տարբերու-

Թիւն կարելի է երեւակայել այս երկու գողութիւններու միջև:

Օրավարձի դրութեան վրայ հիմնուած՝ արտագրութեան ներկայ եղանակը, քանի մը անհատներու ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած է սեփաւասնութիւնը և առաջնորդած է զանոնք վատասեռման ջնորհիւ իրենց այս արտակարգ սեփականատիրութեան: Կեանքի միւս էջը կը ներկայացնէ սակայն աղքատութիւն և անհամար թշուառներու մուրացկանութիւն: Գործաւորը կ'ստեղծէ անչափ հարստութիւն և այդ ճոխութեան մէջ պատեհութիւն չտրուիր անոր իր ամենագոյն պէտքին բաւարարութիւն տալու: Զրկուած էնա՝ գործատէրը իր վատտակը, ապառողջ գործատեղին իր առողջութիւնը կը գողնան շարունակ: Հիւանդկախ դրութիւն մը և անժամանակ մահը կ'սպառեն իրեն: Ընտանեկան կեանք չունինա, կլնաւազաւկները եւս պիտի մանեն այն շղթային մէջ, որ կը կոչուի գործաւորական կեանք: Պիտի երթան հոն, ապրելու համար: Անոր նորաբողբոջ աղջիկը, իր կեանքինորածագ աշխարհին դիմաց պիտի վայելէ կամ պոռնկութեան կարճ և սակայն շողշողուն տառապանքը և կամբանւորի կնոջ երկար, բեռնաւորուած, լուսոյ կարօտ թշուառութիւնը:

Եւ ո՞վ է նա, որ կը հեծեծէ այս պայմաններու ճնշման տակ, որ մարդ կոչուելու արժանի չէ և սակայն պիտի չմիանայ մեզ հետ գոչելու, «Անկցի» օրավարձի այս դրութիւնը»:

«Անկցի օրավարձի այս դրութիւնը»: Այս է հիմնական պահանջը Սօսիալ Տէմոքրատներու, մեր բրօքականտայի Ալֆան և Օմեդան: Օրավարձի դրութեան և իր ստեղծած դասակարգային դրութեան պիտի յաջորդէ համագործակցական աշխատանքը:

Արտագրութեան գործիքները պիտի դադրին դասակարգի մը մենաշնորհը լինելէ: Անոնք պիտի պատկանին բնդհանուրին: Այլեւս վերջ պիտի տրուի շահագործողներու և շահագործողներու: Արտագրութիւնը և անոր բաշխումը պիտի կանոնաւորուի ի նպատ ամբողջութեան: Եւ այս բոլորին հետ վերջ պիտի գտնէ նաև ներկայ վաճառականութիւնը որ սոսկ խաբեւայութիւն է:

Հաւասարութեան կարգերու մէջ գործաւորը պիտի աշխատի համաձայն քաղաքացիներու պէտքերուն: Գործատիրոջ և իր խոնարհ ծառային և կամ յեղափոխական վարձաւորին պիտի յաջորդեն ազատ ընկերները: Աշխատանքը պիտի դադրի տանջանք ըլլալէ և պիտի ըլլայ ամբողջին պարտականութիւնը: Ամէն անհատ, որ կը կատարէ իր պարտականութիւնը ղէպ ի ընկերութիւնը, հաւասարապէս պիտի օժտուի այն յատկանիշներով, որոնցմով արժանի պիտի ըլլայ մարդ կոչուելու: Այդ օրէն՝ անօթութիւնը պիտի ըլլայ ծուլութեան պատիժը և ոչ թէ աշխատանքի անէծքը:

Այս բոլորը իրականացնելու համար, անհրաժեշտ է հաստատել ժողովրդային պետութիւն մը: Պետութիւն մը՝ ամբողջին կողմէ և ամբողջին համար: Պետութիւն մը, որ յառաջ գայ ընկերութեան իմաստուն և արդար կազմաւորութեամբը կուլտուրայի և երջանկութեան ախեղերական հաստատումով և ազատ ու հաւասար մարդոց եղբայրական ընկերակցութեամբը:

Այսչափը ըսելէ վերջ, այլեւս դիւրին է հետեւել մեր ծրագրին երկու մասին մէջ յիշուած բոլոր պահանջներուն: Խիստ պարզ են ասոնք ամէն անոնց համար, որոնք ընդունակ են խորհելու բայց ստացած են նոյն իսկ խիստ սահմանափակ դաստիարակութիւն: Անարդար կերպով կազմակերպուած պե-

տութեան և ընկերութեան անձնատէր ու խարուած պաշտպանները կը հալածեն մեզ և կը զրպարտեն, կը զրպարտեն անոնք այնպէս, ինչպէս պիտի ընէին ո եւ է կուսակցութիւն, որ հրապարակ դար կըլու տիրող անարդարութիւններու դէմ: Անոնք կը դատապարտեն մեզ. որպէս թէ մենք յառաջ կը բերենք անկարգութիւն, դատակարգային ատելութիւն, սեփականութեան ոչնչացում, ընտանիքի և կուլտուրայի քայքայում և կ'ոտջ վատասեռում: Ընտանիքները երբէք այսպէս չէ խայտառակուած: Հին ընկերութիւնը իր ոճիւրները կը վերագրէ մեզի, մեր երեսին կը նետէ զանոնք:

Այժմ կը տիրապետէ անկարգութիւնը:

Ընկերավարութիւնը կարգ ու կանոն կը պահանջէ:

Այժմ ընդհանրացած է պատերազմը և դատաւարգային պայքարը: Ընկերավարութիւնը կը պահանջէ խաղաղութիւն և շահերու ներդաշնակութիւն: Դատակարգային պայքարը պիտի անհատի, դատաւարգերու ոչնչացումով:

Այսօր սեփականութիւնը խաբկանք մ'է մարդկութեան մեծամասնութեան համար, իսկ փոքրամասնութեան քով, կողոպուտ: Ընկերավարութիւնը կը ձգտի իւրաքանչիւր անհատ օգտել սեփականութեան իրաւունքովը: Գործաւորը պէտք է վայելէ իր աշխատութեան բոլոր արդիւնքը: Պէտք է հիմնադատակ տապալուի ներկայ կապիտալիստական կողոպուտի դրութիւնը:

Այդ դրութիւնը իրարմէ կ'անջատէ ընտանիքի իւրաքանչիւր անդամը և կը դնէ զանոնք առանձին գործարաններու մէջ: Ընկերավարութիւնը կը ձգտի տապալել ներկայ վատասեռած դատակարգային տիրապետութիւնը, որով նա աւելի մեծ իրաւունքներ պիտի ապահովէ ընտանիքի կազմութեան:

Պետութիւն և ընկերութիւն՝ այսօր մրցակից իրարու, կ'աշխատին իր կոկոնին մէջ ցրտահար ընել մարդկային զարգացումը, բարոյապէս և ֆիզիքապէս

ճնշել մարդկութեան մեծամասնութիւնը և այս կերպով վատասեռել տիրող փոքրամասնութիւնը: Ընկերավարութիւնը հրապարակ կուգայ պահանջելու իւրաքանչիւր անհատի կատարեալ զարգացումը, ամէն մարդու մտային կարողութեան գործնական կատարելագործումը, արհեստական գիտութեան սխիւթմայթիք յառաջգիմութիւնը, որոնք սեփականութիւնը ըլլան բոլոր ժողովուրդին:

Այսօր շնորհիւ ընկերութեան և պետութեան սխալ կազմաւորման իրաւազուրկ կիներ յաճախ դատապարտւած է ամուսնացեալ կամ ամուրի պոռնիկութեան: Այսօր սեռային յարաբերութիւնները անկանոն են և անբարոյացուցիչ: Ընկերավարութիւնը ինչպէս այրերու, նոյնպէս և կիներու ազատագրումի դատն է: Կիներ պէտք է տիրանայ այր մարդու հաւասար ընկերային ու քաղաքական դիրքերու: Ամուսնութեան դիմակի տակ և կամ փողոցներու մէջ կատարուած պոռնիկութիւնները պէտք է վերջ գտնեն:

Ալ բա՛ւ է: Հիմնուած կուլտուրայի պահանջին վրայ, մենք կը պայքարինք դատակարգային պետութեան, օրէնադրութեան և օրէնքներու դէմ:

Մենք պիտի հաստատենք ազատ ուսման վարութիւնը՝ քաղաքական ու տնտեսական հաւասար իրաւունքներով, ազատ ընկերութիւն մը՝ համագործակցական աշխատանքով: Մենք կը պահանջենք, որ պետութեան և ընկերութեան միակ նըպատակը ըլլայ ամբողջութեան բարելաւութիւնը:

Մեր նպատակի իրականացման համար, պէտք է կազմակերպուիլ: Առանց կազմակերպութեան չկայ զօրաւոր գործնէութիւն, չկայ բրօքականտա: Ուժը կը հաւաքուի և վառարանի (fox) կուգայ միացեալ կազմակերպութեամբ, առանձնացումը կը ջլատէ ուժերը, միաբանութիւնը չէ թէ միայն կը հաւաքէ այլ չափով մը որ կը կրկնապատկէ զանոնք:

Տնտեսական ու քաղաքական պայմանները նոյնն

են բոլոր քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ : Չկան չինական պարիսպներ պետութիւններու միջեւ : Անոնց իւրաքանչիւրը կը կրէ փոխադարձ ազդեցութիւններ . քաղաքակիրթութիւնը միեւնոյն ուղղութիւնը կ'ստանայ բոլոր երկիրներու մէջ : Այս տեսակէտով բոլոր կուսակցութիւնները որոշ չափով միջազգային են , առաւելագէտ մեր կուսակցութիւնը , որ կը խօսի յանուն մարդկային իրաւունքի , և մարդկութեան բաժանեալ անդամները կը նկատէ եղբայրներ :

Այսու հանդերձ մենք ուղղակի յարաբերութեան մէջ ենք այն շրջանակին հետ , որ կ'ստեղծէ պետութիւնը առանց մոռնալու սակայն տիեզերական եղբայրութեան սկզբունքը :

Մենք կը փնտռենք արդարութիւն և կը կռուինք անարդարութեան դէմ :

Մենք կը փնտռենք ազատ աշխատանք և կը պայքարինք օրավարձի դէմ :

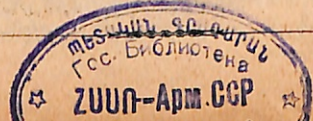
Մենք կը փնտռենք առատութիւն և կը կռուինք ամէն կարգի տառապանքի դէմ :

Մենք կը պահանջենք ընդհանուրի զարգացումը և կը պայքարինք ագիտութեան ու բարբարոսութեան դէմ :

Մենք կը պահանջենք խաղաղութիւն , կարգ ու կանոն և կը պատերազմինք ժողովուրդի սպանութեան , դատակարգային կռիւի և ընկերային անիշխանութեան դէմ :

Մենք կը պահանջենք ժողովրդա - սօսիալիստական պետութիւն և կը կռուինք դասակարգային բռնապետութեան դէմ :

Եւ բոլոր անոնք , որոնք ըզձանքով մը կ'ալընկալեն մեր այս պահանջներու իրականացումը , թո՛ղ միանան մեզ հետ , թող աշխատին իրենց բոլոր ուժովը մեր դատին — Սօսիալիզմին , և մարդկութեան համար , որու յաղթութեան աւետիսը մօտալուտ է :



2013 0

„ԿԱՅԾ“ Օրկանի Սօս. Դեմ. Հնչ. Կ. Պալ-
սոյ Ուսանողական Միութեան:

Գին՝ տարեկան 12 դր.

Հասցե՝ Կեդր. փոստարկղ, քիւ 97



«ԿԱՅԾ»-ի Ա. Թիւ հրատարակութիւնը
«ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՓԻԼՍՈՓԱՅՈՒԹԻՒՆԸ»

հեղինակ՝ Արսէն Կիսուր

Գին 1 $\frac{1}{4}$ դր.



Գին 40 Փարսյ

2013

ՀՀ Ազգային գրադարան



NL0038573

